

Kapittel 6: Relasjoner

Nettkurs

Boka

Definisjon

- En **binær relasjon** (*binary relation*) fra mengden S til mengden T er en delmengde av $S \times T$.
- En **binær relasjon** på mengden S er en delmengde av $S^2 = S \times S$.
- Mer generelt, en **n -ær relasjon** (*n -ary relation*) er en delmengde av $A_1 \times \dots \times A_n$.

Abstraksjon over relasjoner   Eksempler

Eksempler

Eksempel (Binær relasjon) $\{ \langle a, 1 \rangle, \langle a, 2 \rangle, \langle b, 1 \rangle, \langle b, 2 \rangle \}$

Følgende er en binær relasjon fra $\{a, b\}$ til $\{1, 2\}$.

$\{ \langle a, 1 \rangle, \langle a, 2 \rangle, \langle b, 2 \rangle \}$

	1	2
a	1	1
b	0	1

Følgende er en binær relasjon på mengden $\{1, 2, 3\}$:

$\{ \langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle, \langle 2, 3 \rangle, \langle 3, 3 \rangle \}$

	1	2	3
1	0	1	1
2	0	0	1
3	0	0	1

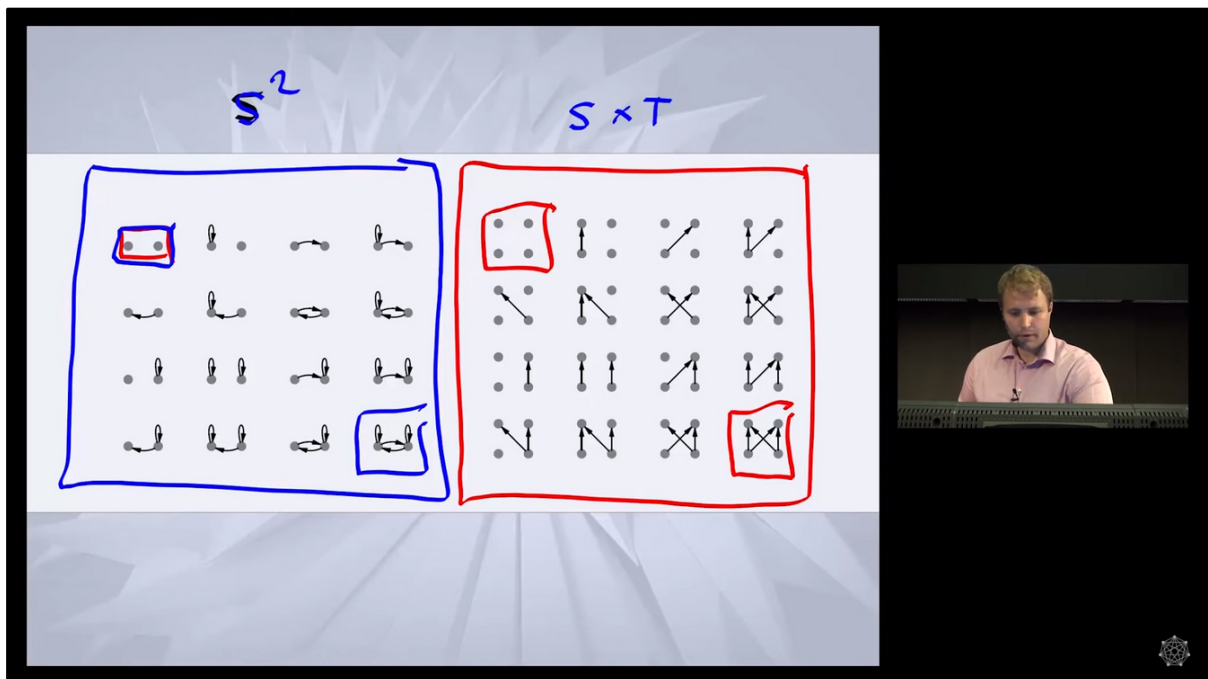
INF1080 – Logiske metoder for informatikk
Kapittel 6
Side 6 / 36

Noen spesielle relasjoner

- **Identitetsrelasjonen** (*identity relation*) på S , eller **likhetsrelasjon**, som relaterer alle elementer til seg selv:
 $\{ \langle x, x \rangle \mid x \in S \}$
  - Her er identitetsrelasjonen på mengden $\{1, 2, 3\}$:
 $\{ \langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle \}$
  - Må alltid være på en mengde

- Den **tomme relasjonen** (*empty relation*) fra S til T , som ikke relaterer noe elementer til hverandre: $\emptyset$.
  - Den tomme relasjonen på mengden $\{1, 2, 3\}$: $\emptyset$
- Den **universelle relasjonen** (*universal relation*) fra S til T , som relaterer alle elementer i S til alle elementer i T : $S \times T$.
  - Den universelle relasjonen på mengden $\{1, 2, 3\}$:
 $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle, \langle 2, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 2, 3 \rangle, \langle 3, 1 \rangle, \langle 3, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$

Universet av relasjoner

Refleksivitet

- En binær relasjon R på mengden S er **refleksiv** (*reflexive*) hvis det for alle x i S er slik at $\langle x, x \rangle \in R$.
  - La S være mengden $\{1, 2, 3\}$. Da skal en refleksiv relasjon på den mengden inneholde $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$.
  - $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 1, 3 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$ er en refleksiv relasjon på S .
  - $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$ er ikke en refleksiv relasjon på S .
  - Eksempler på refleksive relasjoner:

Refleksivitet, symmetri og transitivitet
Refleksivitet

Refleksivitet

Eksempel (Refleksive relasjoner)

- Likhetsrelasjonen på en mengde er alltid refleksiv.
- Delmengderelasjonen $\subseteq$ er refleksiv.
- Mindre enn eller lik-relasjonen $\leq$ på tall er refleksiv.
- Logisk konsekvens-relasjonen $\Rightarrow$ på formuler er refleksiv.
- Den vanlige mindre enn-relasjonen $<$ er *ikke* refleksiv.
- Den universelle relasjonen på en mengde er refleksiv.
- Forelder-relasjonen på mennesker er *ikke* refleksiv.
- Kjærestereelasjonen

INF1080 – Logiske metoder for informatikk
Kapittel 6
Side 17 / 36

Symmetri

- En binær relasjon R på mengden S er **symmetrisk** (*symmetric*) hvis det for alle x, y er slik at hvis $\langle x, y \rangle \in R$, så $\langle y, x \rangle \in R$.
  - La S være mengden $\{a, b, c\}$.
  - Da er $\{\langle a, b \rangle, \langle b, a \rangle, \langle b, c \rangle, \langle c, b \rangle\}$ en symmetrisk relasjon på S .
  - $\{\langle a, b \rangle, \langle b, a \rangle, \langle b, c \rangle\}$ er ikke en symmetrisk relasjon på S .

Refleksivitet, symmetri og transitivitet

Symmetri

Symmetri

- Likhetsrelasjonen på en mengde er alltid symmetrisk.
- Delmengderelasjonen $\subseteq$ er *ikke* symmetrisk.
- Mindre enn eller lik-relasjonen $\leq$ på tall er *ikke* symmetrisk.
- Logisk konsekvens-relasjonen $\Rightarrow$ på formler er *ikke* symmetrisk.
- Logisk ekvivalens-relasjonen $\Leftrightarrow$ på formler er symmetrisk.
- Den universelle relasjonen på en mengde er symmetrisk.
- Forelder-relasjonen på mennesker er *ikke* symmetrisk.
- Kjæresterelasjonen er symmetrisk.

INF1080 – Logiske metoder for informatikk

Kapittel 6

Side 20 / 36

Transitivitet

- En binær relasjon R på mengden S er **transitiv** (*transitive*) hvis det for alle x, y, z er slik at hvis $\langle x, y \rangle \in R$ og $\langle y, z \rangle \in R$, så $\langle x, z \rangle \in R$.
  - La S være mengden $\{1, 2, 3\}$.
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 3 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$ er transitiv relasjon på S .
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 3 \rangle\}$ er ikke transitiv.
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle\}$ er ikke transitiv heller, fordi den mangler $\langle 1, 1 \rangle$ og $\langle 2, 2 \rangle$. Så hvis vi går fra 1 til 2 og tilbake, da burde vi ha den tredje steg fra 1 til 1.
  - Steg kan gå fremover og bak **bare** mellom to elementer i mengden, ikke mer. Hvis det er mer enn to, da er det alltid **en** direksjon.
  - Også, når du ser på en mengde, må du telle **alle** instanser av to-steg hopp, og hvis alle er transitive, **da og bare da** er hele mengden transitiv.

Refleksivitet, symmetri og transitivitet
Transitivitet

Transitivitet

Eksempel (Transitive relasjoner)

- Likhetsrelasjonen på en mengde er alltid transitiv.
- Delmengderelasjonen $\subseteq$ er transitiv.
- Mindre enn eller lik-relasjonen $\leq$ på tall er transitiv.
- Logisk konsekvens-relasjonen $\Rightarrow$ og ekvivalens-relasjonen $\Leftrightarrow$ på formler er transitive.
- Forelder-relasjonen på mennesker er *ikke* transitiv, men etterkommer-relasjonen er transitiv.
- Vennerelasjonen er *ikke* transitiv.
- Den universelle relasjonen på en mengde er transitiv.
- Kjærestereelasjonen er *ikke* transitiv.

INF1080 – Logiske metoder for informatikk
Kapittel 6
Side 23 / 36

Ekvivalens

- En binær relasjon på mengden S er en **ekvivalensrelasjon** (*equivalence relation*) hvis den er refleksiv, symmetrisk og transitiv.
  - La S være mengden $\{1, 2, 3\}$.
  - Da er $\{\langle 1, 1 \rangle, \langle 2, 1 \rangle, \langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$ en ekvivalensrelasjon på S .

Anti-symmetri

- En binær relasjon R på mengden S er **anti-symmetrisk** (*anti-symmetric*) hvis det for alle x, y er slik at hvis $\langle x, y \rangle \in R$ og $\langle y, x \rangle \in R$, så $x = y$.

- Anti-symmetriske relasjoner er de hvor det ikke finnes to forskjellige elementer som er relatert til hverandre.
  - La S være mengden $\{1, 2, 3\}$.
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 1, 3 \rangle\}$ er en anti-symmetrisk relasjon på S .
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle\}$ er ikke anti-symmetrisk, fordi $1 \neq 2$.

Irrefleksivitet

- En binær relasjon R på mengden S er **irrefleksiv** (*irreflexive*) hvis det ikke er noe $x \in S$ slik at $\langle x, x \rangle \in R$.
- Irrefleksive relasjoner er de hvor ingenting er relatert til seg selv.
  - La S være mengden $\{1, 2, 3\}$.
  - $\{\langle 1, 2 \rangle, \langle 2, 1 \rangle\}$ er en irrefleksiv relasjon på S .
  - $\{\langle 3, 1 \rangle, \langle 3, 2 \rangle, \langle 3, 3 \rangle\}$ er ikke irrefleksiv pga $\langle 3, 3 \rangle$.

Partielle ordninger

- En binær relasjon på mengden S er en **partiell ordning** (*partial order*) hvis den er refleksiv, transitiv og anti-symmetrisk.
- Partielle ordninger er relasjoner med "retning".

Totale ordninger

- En partiell ordning R på en mengde S kalles en **total ordning** (*total order*) eller en **lineær ordning** (*linear order*) hvis det for alle x og y i S er slik at xRy og yRx .
- Totale ordninger er relasjoner som ordner alle elementene i en mengde etter hverandre.
- Relasjonen $\leq$ på reelle tall er en total ordning.
- Delmengderelasjonen trenger ikke å være en total ordning, fordi det er mulig å ha to mengder A og B uten at hverken $A \subseteq B$ eller $B \subseteq A$.

